

Binnen de vaste commissie voor Buitenlandse Zaken bestond bij vijf fracties de behoefte de minister van Buitenlandse Zaken enkele vragen en opmerkingen voor te leggen over zijn brief d.d. 24 november 2011 inzake de geannoteerde agenda van de OVSE-ministeriële van 6-7 december 2011 (2011Z24020).

De voorzitter van de commissie,
Albayrak

De griffier van de commissie,
Van Toor

Algemeen

De leden van de VVD-fractie danken de minister voor de geannoteerde agenda OVSE-ministeriële 6-7 december 2011, waarvan ze met belangstelling kennis hebben genomen.

De leden van de fractie van de Partij van de Arbeid hebben met belangstelling kennis genomen van de geannoteerde agenda van de Raad van Ministers van de OVSE op 6 en 7 december te Vilnius. De leden hopen dat tijdens dit overleg de besprekingen over een concreet actieplan waarin een toekomstgerichte agenda met concrete doelstelling en acties om het perspectief van een Europees veiligheidsgemeenschap nu ook daadwerkelijke geconcretiseerd gaan worden. De leden betreuren dat dit vorig jaar niet is gelukt. De leden hebben nog enkele vragen bij de agenda die nu voorligt.

De leden van de PVV-fractie hebben met belangstelling kennis genomen van de geannoteerde agenda OVSE-ministeriële 6 en 7 december 2011. Deze leden merken op dat de Turkse oorlogsretoriek tegen Cyprus helaas niet op de geannoteerde agenda staat. Kan de minister toezeggen op 6 en 7 december te Vilnius de Turkse bedreiging richting de Europese Unie (Turkije heeft de Europese Unie bedreigd met maatregelen als Cyprus in juli 2012 het voorzitterschap van de EU op zich neemt) te bespreken en wat zal dan de Nederlandse inzet zijn? Is de minister het met de PVV eens dat de vrede in het Middellandse zeegebied wordt bedreigd door het Turkse imperialisme, dat droomt over herstel van het in 1923 opgeheven Turkse kalifaat? Zo neen, waarom niet? Kan de minister aangeven of en hoe hij de onverantwoordelijke Turkse politiek van bedreigingen, beledigingen en provocaties tegen Cyprus en Israël zal agenderen te Vilnius en wat de Nederlandse inzet zal zijn?

De leden van de CDA-fractie hebben met belangstelling kennis genomen van voorliggende brief. Deze leden achten de Organisatie voor Veiligheid en Samenwerking in Europa, de OVSE, een belangrijk instrument om de samenwerking op militair, economisch en humanitair gebied te bevorderen. Zeker nu, in een periode waarin grote onzekerheid op het terrein van de internationale economie bestaat en er zich ingrijpende ontwikkelingen voordoen in de Arabische regio, is het van groot belang dat de 56 lidstaten van de OVSE met elkaar in constructieve dialoog blijven. In de relaties met de lidstaten van de OVSE spelen voor Nederland belangrijke geopolitieke en energiezekerheidsthema's. Daarnaast hechten deze leden grote waarde aan de humanitaire dimensie van de OVSE, en de bijdrage van het orgaan op het gebied van mensenrechten.

De leden van de SP-fractie betreuren de beperkte rol van de OVSE in de pan-Europese politiek, maar zien dat als een uitdrukking van zowel beperkte democratisering van vele landen in het Oosten van Europa als de beweging van de machtsverhoudingen tussen grote blokken, of grote landen in Europa. Het gaat daarbij naar de opvatting van de SP om de positie van Rusland, de EU en de politiek van de NAVO in Europa.

Agenda OVSE-ministeriële te Vilnius

De leden van de fractie van de Partij de Arbeid lezen dat de minister in Vilnius wil aandringen op betere naleving van «commitments» op het gebied van democratie, mensenrechten, vrijheid van meningsuiting. De leden vragen of de minister voornemens is om alleen een algemene statement hierover uit te brengen of dat hij van plan is om specifieke landen aan te spreken? Indien het laatste het geval is, welke landen zullen dit zijn? En wat wordt verstaan onder commitments en hoe bindend zijn

deze afspraken? De leden van de fractie van de Partij van de Arbeid merken op dat minister-president Rutte vorig jaar tijdens de OVSE-top landen heeft aangesproken die tekortschieten op het gebied van mensenrechten, rechtsstaat en democratie in de praktijk. De leden vragen of de minister kan toelichten welke landen dit zijn en welke concrete verbeteringen dan wel verslechtingen van de mensenrechtensituatie zijn waar te nemen in deze landen.

Vorig jaar is het helaas niet gekomen tot een concreet actieplan. De besprekingen strandden uiteindelijk op de concrete invulling van passages over de menselijke dimensies en de bevroren conflicten. Heeft de minister het idee dat het dit jaar rooskleuriger gaat uitzien en dat een concreet actieplan kans van slagen heeft? Welke concrete stappen onderneemt de minister om dit rond te krijgen?

In de brief van 10 januari (kamerstuk nr 32 500 V, nr 129) wordt gesproken over een OVSE-actieplan. Het actieplan zou, zo was de bedoeling, concrete doelstellingen en acties bevatten om de visie van een veiligheidsgemeenschap dichterbij te brengen. Echter, de onderhandelingen over het actieplan verliepen zeer stroef en de standpunten bleken te ver uit elkaar te liggen om overeenstemming mogelijk te maken. De leden van de PVV-fractie vragen de minister in te gaan op nut, noodzaak, concrete inhoud, doelstelling en status van het actieplan?

Vorig jaar heeft er een OVSE-top plaatsgevonden in Astana, Kazachstan. De leden van de CDA-fractie zijn van mening dat dergelijke toppen met het oog op de huidige mondiale situatie regelmatig moeten plaatsvinden. Voor de OVSE-top in Astana, Kazachstan was het immers al weer 11 jaar geleden dat er een OVSE-top plaatsvond in Istanbul. Is de Minister bereid zich in te zetten om nu niet weer 11 jaar te wachten tot er een OVSE-top wordt georganiseerd? Daarnaast zijn deze leden voorstander om dergelijke toppen in lidstaten te organiseren waar veel winst kan worden geboekt op het terrein van mensenrechten en democratie. In de brief geeft de minister aan dat hij de OVSE-top in Kazachstan zag als het visitekaartje aan de wereld en dat het land daarom geneigd is zich extra in te zetten voor mensenrechten en democratie. Dit lijkt genoemde leden een goede strategie voor de toekomst. Is de minister bereid zich in te zetten om de volgende OVSE-top ook in een lidstaat te organiseren dat extra steun ten aanzien van mensenrechten en democratie goed kan gebruiken? En op welke manier wordt een vervolg gegeven aan de positieve uitwerking die deze toppen hebben, bijvoorbeeld ten aanzien van Kazachstan? Welke concrete inzet kiest Nederland om hieraan een positief vervolg te geven op het gebied van mensenrechten?

De leden van de CDA-fractie vragen de Minister extra steun uit te spreken voor de OVSE bij het sturen van verkiezingswaarnemers naar landen waar het nodig is om de verkiezingen nauwkeurig in de gaten te houden. Dit naar aanleiding van het bericht dat Premier Poetin van Rusland heeft gewaarschuwd voor buitenlandse inmenging tijdens de verkiezingen die volgende week zondag worden gehouden. Rusland heeft het aantal waarnemers bij de verkiezingen eenzijdig beperkt. Deze leden maken zich hierover zorgen. Hoe beoordeelt de minister deze stappen en op welke manier zal de Minister dit aan de orde te stellen tijdens de OVSE-ministeriële?

De leden van de CDA-fractie zijn van mening dat de resoluties van de Parlementaire Assemblee van de OVSE als bron van inhoudelijke inspiratie verklaringen van de OVSE Ministeriële zouden moeten worden gebruikt. De Assemblee heeft tijdens de sessie in Belgrado een aantal concrete suggesties gedaan, zoals het uitzenden van OVSE «rapid reaction missions» van deskundigen naar crisisgebieden. Hoe beoordeelt de minister deze suggestie en zal hij zich hiervoor ook sterk maken tijdens de komende ministeriële.

De OVSE voert actief beleid op het beter reguleren van migratie. Alle lidstaten erkennen dat migratie een blijvend fenomeen is en willen er proactief beleid op voeren. Het verzamelen van data, met name ook over de positie van vrouwelijke migranten, en het delen van best practices hoort tot de prioriteiten. Hoe kijkt de minister hier tegenaan en ziet hij hier ook een taak voor Nederland weggelegd, zo vragen deze leden?

De leden van de SP-fractie betreuren het uitblijven van een actieplan op de bijeenkomst in Astana, in 2010. Helaas heeft de huidige voorzitter Litouwen het idee van een samenhangend actieplan laten varen voor deze ministeriële raad en geeft dat een te betreuren beeld van de stand van zaken in Europa en de OVSE. Acht de minister kansen op juridisch bindende verplichtingen van de diverse conceptactieplannen op de drie verschillende terreinen voorgelegd toenemen in 2012? Kunt u dat toelichten?

Menselijke dimensie van de OVSE

De VVD is van mening dat de Nederlandse inzet in het kader van de «menselijke dimensie» in het OVSE-acquis, de inzet voor vrijheid van seksuele oriëntatie besproken dient te worden in het alomvattende kader van vrijheid van meningsuiting. De VVD is verheugd met het feit dat, hoewel niet alle landen het eens zijn met de expliciete inclusie van LGBT in het nieuwe mandaat van de OVSE, vele OVSE missies en instituties toch open staan voor de betrokkenheid van LGBT in hun programma's. Deelt de minister de zienswijze van de VVD-fractie dat de vrijheid van seksuele oriëntatie besproken dient te worden binnen het allesomvattende kader van de vrijheid van meningsuiting?

De leden van de VVD-fractie willen ook het belang van internetvrijheid benadrukken in deze «menselijke dimensie» van de OVSE. De regering zet zich in EU-verband in voor wetgeving ter bevordering van internetvrijheid in navolging van GOFA (Global On-line Freedom Act) in de VS (motie Ten Broeke/Peeters). Uit de geannoteerde agenda maakt de VVD op dat de regering hier een rol ziet weggelegd voor de OVSE en dat dit als een concreet actiepunt kan worden meegenomen? Is de minister ook van mening dat OVSE-leden aangesproken kunnen worden op hun strikte internetbeleid? Zo ja, op welke manier acht de minister dit gepast?

Ook de bevordering van veiligheid van journalisten is een punt waar de regering aandacht aan wil besteden op deze top.

OVSE-vertegenwoordiger inzake de Vrijheid van Media heeft haar zorgen reeds geuit over het aftappen van de telefonen van Slowaakse journalisten. Welke concrete actiepunten wil de minister binnenhalen op de OVSE-ministeriële van 6-7 december? Wat is de haalbaarheid hiervan en waar vindt Nederland steun op welke punten?

De leden van de VVD-fractie hebben bovendien kennis genomen van de arrestatie van de Belgische mensenrechtensorvoerder in Armenië Luc Vandevale. Is de minister bereid in kader van OVSE een land als Armenië te wijzen op de tekortkomingen op het gebied van democratie en rechtsstaat?

In de agenda staat dat aansluitend op de top in Den Haag zal worden gesproken over internetvrijheid. De leden van de CDA-fractie juichen dit initiatief zeer toe en zijn van mening dat pluralisme van media moet worden bevorderd en zijn benieuwd naar de voorstellen die door Nederland met andere gelijkgezinde landen worden opgebracht op het terrein van internetvrijheid.

De leden van de SP-fractie steunen de uitgangspunten van de regering aangaande internetvrijheid, persvrijheid, vrijheid van meningsuiting en het plaatsen van haatmisdaden van seksuele oriëntatie in het OVSE-acquis. Hoe groot schat de minister de kans op succes op dit laatste punt?

Politiek-militaire dimensie

Volgens de regering zou de secretaris-generaal van de OVSE of het voorzitterschap, teams met snel inzetbare experts uit deelnemende Staten moet kunnen uitzenden. De leden van de fractie van de Partij van de Arbeid horen graag hoe andere landen tegen dit voorstel aankijken. Ook willen de leden graag weten waar deze expertise vandaan gehaald zou kunnen worden.

Financiën

De leden van de VVD-fractie zijn tegen de ophoging van de OVSE-begroting, in lijn met de regering. Het is in tijden van bezuinigingen niet te verantwoorden als organisaties als de OVSE meer geld zouden uitgeven. De VVD is verheugd dat de regering ook dit jaar bij de onderhandelingen inzet op nominale nulgroei. Kan de minister aangeven wat de haalbaarheid hiervan is?

De leden van de CDA-fractie sluiten zich aan bij de Nederlandse inzet om in te zetten op een nominale nulgroei voor de OVSE-begroting.

De leden van de SP-fractie betreuren de bezuinigingen op de OVSE. In het licht van de prioriteitsstelling van de Nederlandse regering deelt de SP deze opvatting niet, te meer daar investering in deze «soft power» de voorkeur verdient boven bijvoorbeeld het nieuwe strategische concept van de NAVO dat door de SP wordt gekritiseerd. Het zou de voorkeur verdienen fondsen uit de NAVO te verminderen ten voordele van de OVSE. In deze opvatting voelen we ons gesterkt door de stagnerende ontwikkeling van democratisering en ontwikkeling van de mensenrechten van diverse landen. In onze ogen is de ontwikkeling van mensenrechten absolute voorwaarde voor de vrede en de veiligheid van de landen van Europa.

Sluiting OVSE-kantoor in Zagreb

Het Litouwse voorzitterschap heeft de sluiting van het OVSE-kantoor in Zagreb geagendeerd. Openhouden vereist ook hier unanimititeit en die is er niet. De regering acht een OVSE-aanwezigheid nodig voor de monitoring van rechtszaken tegen oorlogsmisdadigers en wil een zekere vorm van presentie behouden. De leden van de VVD-fractie horen graag van de minister wat de regering hierbij precies in gedachte heeft, en in hoeverre EU-maatregelen op dit vlak overlappen met deze ODIHR-betrokkenheid (Office for Democratic Institutions and Human Rights).

De leden van de CDA-fractie zijn van mening dat de OVSE een belangrijke taak heeft bij het bevorderen van stabiliteit op de Balkan. In dat licht maken zij zich zorgen over de geplande sluiting van het OVSE kantoor in Zagreb, Kroatië. Ondanks dat Kroatië in de wachtkamer staat om toe te treden tot de Europese Unie, is de problematiek van uitlevering van oorlogsmisdadigers nog steeds niet geheel opgelost. Inzet op OVSE-betrokkenheid bij de monitoring van rechtszaken in Kroatië tegen oorlogsmisdadigers achten deze leden nog steeds van groot belang.

De leden van de SP-fractie delen de opvatting van de regering dat het wenselijk is het OVSE-kantoor in Zagreb voorlopig nog open te houden. De leden van de SP-fractie vragen de minister naar de laatste stand van zaken met betrekking tot betrokkenheid van de ODIHR?

Voorzitterschap 2014

In 2013 zal Oekraïne het voorzitterschap van de OVSE op zich nemen. De leden van de fractie van de Partij van de Arbeid hebben in eerdere overleggen aangegeven dat men via de OVSE landen een alibi geeft door niet te zeggen dat ze geen democratie zijn en zelfs niet op weg zijn daar naar toe. Voor de leden van de fractie van de Partij van de Arbeid is de enige manier om dit op te vangen om onderwerpen die betrekking hebben op rechtsstaat en mensenrechten actief tot onderwerp van discussie te maken met die landen. De leden horen of de minister van plan is om dit actief te doen bij Oekraïne? Deze leden vinden dit een zeer belangrijk punt aangezien dit consistent is met eerdere Nederlandse kabinetten en Nederland het aan zijn stand verplicht is.

De leden van de fractie van de Partij van de Arbeid hebben in een eerdere overleg gevraagd of de binnenlandse situatie in Kazachstan verbeterd is dankzij het OVSE-voorzitterschap. In de bijgevoegde brief wordt duidelijk dat het moeilijk te bepalen is of dit ook daadwerkelijk het geval is. Zo geeft de minister bijvoorbeeld aan dat het OVSE-voorzitterschap ertoe bijgedragen heeft dat Kazachstan besloot een omstreden godsdienstwet in de ijskast te zetten. De leden merken op dat dit een voorbeeld is van het tijdelijke karakter («in de ijskast zetten») dat het voorzitterschap met zich mee kan brengen en dat de lange termijn effecten nog wel op zich moeten laten wachten. Deelt de minister deze mening?

Tot slot willen de leden van de fractie van de Partij van de Arbeid nog een punt aankaarten dat zij tijdens het vorige overleg naar voren hebben gebracht over bevroren conflicten. In deze conflicten zijn verschillende actoren actief. In sommige gevallen heeft de OVSE een missie, soms zijn de Raad van Europa een rol voor zichzelf en soms zijn er kwartetten zoals in Nagorno-Karabach. De leden van de fractie van de Partij van de Arbeid willen van de minister per conflict weten welk instrument het best geëquipeerd is om het speerpunt te zijn bij het zoeken naar een oplossing voor deze bevroren conflicten. De minister gaf in dit overleg aan het een interessante invalshoek te vinden en de leden horen graag of hij dit nog steeds vindt en of hij bereid is deze aanbeveling uit te werken.

De leden van de CDA-fractie spreken steun uit voor de inzet van de regering met betrekking tot het voorzitterschap in 2014 vanuit de voorbeeldfunctie. Goed dat de regering het voorzitterschap van Oekraïne in 2013 aangrijpt om de prestaties van dit land nauwlettend in de gaten te houden. In dat licht vragen deze leden de minister naar het standpunt van de regering ten aanzien van de ambitie van Servië om in 2015 het voorzitterschap te bekleden.

De leden van de SP-fractie delen de opvattingen van de regering (32500-V-207, brief 23 november 2010) over de beperkte, maar wel te onderscheiden rol van de OVSE bij de hervormingen in Kazachstan, de vorige voorzitter van de OVSE. De regering meent dat het alles overziend de keuze voor Kazachstan als OVSE-voorzitter gerechtvaardigd was, omdat «deze keuze recht doet aan het groeiende geostrategische belang van Centraal-Azië voor de OVSE». Het bevreemdt de leden van de SP-fractie dat de regering hier de nadruk legt op de geostrategische positie, terwijl het in de geannoteerde agenda vooral «de menselijke dimensie» benadrukt. Wat blijft van dat uitgangspunt over als ook in het vraagstuk

over het voorzitterschap van de OVSE voor 2013, Nederland zich kennelijk neerlegt bij het voorzitterschap voor Oekraïne? Wat is de precieze betekenis van de zin «gezien de binnenlandse ontwikkelingen in Oekraïne zal ik de prestaties van dit voorzitterschap in 2013 nauwlettend blijven volgen en dit land op misstanden blijven aanspreken»? Dat leidt tot de volgende vragen: Hoe vaak is Kazakstan in 2010 aangesproken op misstanden in dat land? Wat is de achtergrond van het gedogen van het Oekraïense voorzitterschap, (uitgaande van gelijkblijvende verhoudingen in dat land)? Zijn ook hier geostrategische verhoudingen doorslaggevend en als dat zo is, wat is dan de waarde van de menselijke dimensie als prioriteit in de OVSE? Deelt u de opvatting dat deze prioriteit niet bestaat omdat zij ondergeschikt is aan geostrategische verhoudingen? Indien niet, waarom niet?

De leden van de SP-fractie vragen de minister om een appreciatie van de strafmaatregelen tegen Wit-Rusland van de laatste jaren in het licht van een nieuwe overeenkomst tussen Rusland en Wit-Rusland die voordelig is voor Wit-Rusland met betrekking tot de prijs van het door Rusland geleverde gas en voordelig voor de Russische gasmaatschappij Gazprom met betrekking tot de overname van het pijpleidingennetwerk. Ziet de minister een rol voor de OVSE bij de democratisering van Wit-Rusland of wordt deze marginaal? Kan de minister dat toelichten?

Ontwikkelingen Arabische wereld

De leden van de CDA-fractie vragen extra aandacht voor de zogenoemde «partners for cooperation» van de OVSE. Dit betreffen landen als Algerije, Egypte, Israel, Jordanië, Marokko, Tunesië en Afghanistan. Echter, op de agenda staat slechts een werklunch over dit onderwerp gepland. Dit achten deze leden wel wat zuinig gezien de actuele situatie in deze landen. Is de minister bereid om de situatie in de Arabische wereld prominenter besproken te krijgen tijdens de OVSE-ministeriële? De OVSE is immers een veiligheidsorganisatie en de Arabische regio is momenteel enorm in beweging met grote (potentiële) veiligheidsimplicaties voor Nederland.

OVSE-uitbreiding

Mongolië heeft in juni jl. aangegeven lid te willen worden van de OVSE en zou daarmee de 57ste deelnemende Staat worden. De leden van de VVD-fractie hebben geen principiële bezwaren tegen het eventuele lidmaatschap van Mongolië, op voorwaarde van het volledig omarmen en implementeren van het OVSE-acquis en delen daarin het standpunt van de regering.

De leden van CDA-fractie delen het standpunt van de regering dat Mongolië OVSE lid kan worden, indien het volledige acquis zal worden omarmd. Ziet de minister concrete punten aangaande het gebrek aan bereidheid op dit gebied? Zo ja, welke?

De leden van de SP-fractie zien graag een overzicht van de plannen van de regering van Mongolië met betrekking tot democratische rechtsstaat en mensenrechten. Wat is de reden van de onzekerheid of de Ministeriële Raad een besluit over het verzoek van Mongolië kan nemen?

Afghanistan

De leden van de VVD-fractie kunnen de voorstellen van de OVSE met betrekking tot het uitvoeren van projecten steunen in Afghanistan. Kan de minister meer informatie geven over deze projecten en wat van de OVSE wordt verwacht in haar bijdrage?

De leden van de CDA-fractie hechten grote waarde aan sterke betrokkenheid van de internationale gemeenschap bij Afghanistan. Deze leden achten een langdurige samenwerking met het land van groot belang om de vooruitgang die we nu zien op lange termijn te waarborgen. In dat licht juichen deze leden de betrokkenheid van de OVSE toe. Wel achten zij het van groot belang dat deze inzet op een goede manier wordt afgestemd met andere spelers. Kan de minister ingaan op de concrete betrokkenheid van de OVSE bij Afghanistan en in hoeverre deze complementair is met de inzet van andere actoren? Graag een reactie.